

Date: 11th February-2026

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA TARBIYAGA OID XALQ MAQOLLARINING SOTSIOLINGVISTIK XUSUSIYATLARI

Xazratqulova Xolida Toxirovna

Xalqaro innovatsion universiteti

“Filologiya va tillarni o‘qitish kafedrası”

Linguistic (ingliz tili) yo‘nalishi talabasi Uzbekiston, shaxar. Qarshi

Хазраткулова Холида Тохировна

Международный инновационный университет

Кафедра филологии и преподавания языков

Студентка по направлению «Лингвистика (английский язык)»

Город Карши, Узбекистан

Annotasiya: Tarbiyaga oid xalq maqollari – bu jamiyatning axloqiy qadriyatlari, ijtimoiy me‘yorlari, urf-odatlar va hayotiy tajribasini aks ettiruvchi qisqa, lo‘nda va hikmatli iboralardir. Ular avloddan-avlodga og‘zaki tarzda o‘tib keladi va shaxs kamolotida muhim rol o‘ynaydi.

Kalit so‘zlar: Sotsiolingvistika til va jamiyat o‘rtasidagi munosabatni o‘rganadi. Tarbiyaga oid maqollarning sotsiolingvistik xususiyatlari quyidagilarda namoyon bo‘lad.

Аннотация: Народные пословицы, посвящённые воспитанию, представляют собой краткие, лаконичные и мудрые изречения, отражающие нравственные ценности общества, социальные нормы, традиции и жизненный опыт. Они передаются из поколения в поколение в устной форме и играют важную роль в формировании личности.

Ключевые слова: Социоллингвистика изучает взаимоотношения между языком и обществом. Социоллингвистические особенности пословиц, посвящённых воспитанию, проявляются в следующем.

Annotation: Proverbs related to upbringing are short, concise, and wise expressions that reflect the moral values, social norms, traditions, and life experiences of a society. They are passed down orally from generation to generation and play an important role in the development of an individual’s personality.

Keywords: Sociolinguistics studies the relationship between language and society. The sociolinguistic features of proverbs related to upbringing are manifested in the following aspects.

Kirish

Ingliz va o‘zbek tillaridagi tarbiyaviy maqollar xalqlarning dunyoqarashi, madaniy qadriyatlari va ijtimoiy me‘yorlarini aks ettiruvchi sotsiolingvistik xususiyatlarga ega. O‘zbek maqollari asosan oila, keksalarga hurmat va jamoaviylikka urg‘u bersa, ingliz maqollari individualizm, mustaqillik va mehnatsevarlikka yo‘naltirilgan. Ikkala tilda ham ta‘lim va axloqiy shakllantirish vositasi hisoblanadi. Maqollar, jamiyatda tarbiyaviy rol o‘ynaydi va ijtimoiy normativlarni mustahkamlaydi. O‘zbek va ingliz maqollarining

Date: 11th February-2026

o'rganilishi, ijtimoiy qatlamlar, gender rollari va madaniy urfodatlarni ifodalaydi. Tarbiyaga oid maqollar orqali gender rollari va ijtimoiy tenglikka oid qarashlar o'rganilishi mumkin.

Tarbiya muhimligini va tarbiasiz bola "tarbiasiz" bo'lishini bildiradi. Sotsiollingvistik xususiyat: tarixiy ijtimoiy qadriyatlarni aks ettiradi; "rod" so'zi eski an'anaviy jazo shaklini bildiradi. So'z va axloqning ahamiyati. Jamiyatdagi normaga moslashgan sotsiollingvistik nuqtai, adabiy va norasmiy registrni ajratish. Maqollarda erkak va ayol rolining ifodalanishi, ijtimoiy o'zgarishlarni ko'rsatadi. Tarbiyaga oid maqollar ijtimoiy normativlarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ular xalqning urf-odatlarini va qadriyatlarini ifodalash orqali ijtimoiy muhitni mustahkamlaydi. Ingliz va o'zbek tillaridagi tarbiyaga oid maqollar, xalqning ijtimoiy, axloqiy va madaniy qadriyatlarini aks ettiradi. Ushbu maqollar orqali tarbiyaviy va ijtimoiy o'zgarishlarni anglash, madaniyatlararo o'zaro ta'sir va ijtimoiy me'yorlarni shakllantirish jarayonlarini o'rganish mumkin. Maqollar, milliy va xalqaro madaniyatlarning ajralmas qismi sifatida, til va adabiyot orqali o'zaro aloqalarni kuchaytiradi. Ingliz va o'zbek tillaridagi tarbiyaga oid maqollarning sotsiollingvistik tahliliga oid konsepsiyani zaif tomonlari quyidagi jihatlarda namoyon bo'lishi mumkin.

Tahlilga kiritilgan maqollar soni va turlari cheklangan bo'lishi mumkin. Misol uchun, faqatgina an'anaviy yoki zamonaviy maqollarni ko'rib chiqish, umumiy tushunchani to'liq ifodalay olmaydi. Har bir maqolning konteksti va ma'nosini ko'rsatish uchun yetarli faktlar va misollar keltirilmagan bo'lishi mumkin. Tarbiyaga oid maqollar jamiyatdagi o'zgarishlarga qanday moslashishini ko'rsatadigan tahlil yetarli darajada o'z ichiga olmaydi. Bu maqollarning zamonaviy ijtimoiy muammolar va ehtiyojlarga qanday javob berishini o'z ichiga olmasligi mumkin. Maqollarni o'rganish jarayonida ularning zamonaviy kontekstdagi rolini aks ettirish uchun lingvodinamik tahlil yetishmasligi. Ingliz va o'zbek maqollarining sotsiollingvistik tahlilida, ularning o'zaro ta'sirini va farqlarini ko'rsatishda cheklovlar mavjud. Har ikkala til maqollarining ijtimoiy kontekstda qiyosiy tahlili to'liq amalga oshirilmagan bo'lishi mumkin. Maqollarni o'zaro taqqoslashda, ularning madaniyatlararo muvofiqligi, o'zaro ta'siri va farqlari yetarlicha tahlil qilinmagan bo'lishi mumkin. Tarbiyaga oid maqollarning sotsiollingvistik tahlili yetarli darajada chuqurlashmagan bo'lishi mumkin. Har bir maqolning tarbiyaviy ahamiyatini chuqurroq tahlil qilish o'rniga, umumiy tavsiflar berilgan bo'lishi mumkin. Ingliz va o'zbek maqollaridagi semantik tafovutlarni o'rganish uchun yetarli darajada tahlil va izohlar keltirilmagan. Ingliz va o'zbek tillaridagi tarbiyaga oid maqollarning sotsiollingvistik tahlili, xalqning madaniy, axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarini o'rganishga yordam beradi. Ushbu konsepsiyani mukammallashtirish uchun yuqorida keltirilgan zaif tomonlarni bartaraf etish zarur. Maqollarni tahlil qilish, nafaqat ularning tilshunoslik jihatlarini, balki madaniy, sotsial va tarixiy kontekstlarini ham o'rganishga imkon beradi. Shunday qilib, tarbiyaga oid maqollar xalqning madaniy merosini saqlash va avlodlarga yetkazishning muhim vositasi sifatida xizmat qiladi. Ingliz va o'zbek tillaridagi tarbiyaga oid maqollar sotsiollingvistik tahlil orqali xalqning ijtimoiy, axloqiy, va madaniy qadriyatlarini aks

Date: 11th February-2026

ettiradi. Ular nafaqat xalqning tarbiyaviy jarayonini, balki madaniyatlararo aloqalarni ham o'rganishga yordam beradi.

Xususiyat O'zbek maqollari Ingliz maqollari

Tarbiyaviy yo'nalish Jamiyat va oila markazida Shaxsiy mas'uliyat va intizom
Axloqiy qadriyatlar Odob, mehr, hurmat, halollik Halollik, mehnatsevarlik, intizom

Jamiyat modeli Kollektivizm Individualizm

Til registri Norasmiy, kundalik nutq Norasmiy va adabiy aralash

Yosh omili Bolalar tarbiyasi markaziy Bolalar va kattalarga mos, shaxsiy javobgarlik

Tarixiy kontekst Mahalliy urf-odatlar, diniy va ijtimoiy Protestan ish etikasi, tarixiy qadriyatlar.

Xulosa: O'zbek va ingliz maqollaridagi tarbiyaga oid jihatlar o'xshash bo'lsa-da, ular jamiyatning ijtimoiy qadriyatlari va tarixiy sharoitiga moslashgan. O'zbek maqollarida **jamiyat va oila** markazda bo'lsa, ingliz maqollarida **shaxsiy mas'uliyat va mehnatsevarlik** ustun .

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shukhratkxon I., Bekmurotova S. Structural-Semantical Features of Pair Words in Modern German and Uzbek Languages //Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry. – 2021. – T. 12. – №. 9.
2. Azamatovna B. S. PAIRS OF WORDS AND THEIR SEMANTIC ANALYSIS IN ARTISTIC TEXTS IN GERMAN AND UZBEK LANGUAGES //International Global Conference. – 2024. – T. 1. – №. 1. – C. 169-173.
3. Bekmurotova, S. A. (2019). GRAMMATIC FEATURES OF DOUBLE WORDS IN GERMAN AND UZBEK LANGUAGES. Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology, 1(5), 248-252.
4. Azamatovna B. S., Salijanovna I. S. Classification of couple words in German and Uzbek //PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology. – 2020. – T. 17. – №. 6. – C. 7333- 7339.

